

5. BÖLÜM

TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN BİR KİTLE İLETİŞİM PROJESİ OLARAK RADYONUN KURULUŞU, İLK YILLARI ve ATATÜRK

Dr. Öğr. Üyesi Hale Yaylalı¹

GİRİŞ

Sözlü mesajları elektromanyetik dalgalar aracılığıyla iletebilme gücüne sahip olan radyonun toplumlara etkili biçimde ulaşabileceğini keşfeden farklı ülke ve yönetimler radyoyu bir haber, eğlence, eğitim ya da propaganda aracı olarak kullanmıştır. Yıkılmış bir imparatorluktan yetersiz bir iletişim alt yapısı devralan genç Türkiye Cumhuriyeti yönetimi de, toplumların sesini dünyaya duyurabilmekte kitle iletişimin ne denli önemli olduğunu daha Kurtuluş Savaşı sırasında deneyimlemiştir. Halka haber ve iletileri hızlı ve etkili ulaştırabilme potansiyeline sahip bu yeni kitle iletişim aracının, dünyayla kıyaslandığında, 1927 gibi oldukça erken sayılabilecek bir tarihte ülkemizde yayına başlayabilmesi bizzat Atatürk'ün öngörüsü sayesinde gerçekleşmiştir. Türkiye'de devlet destekli özel bir teşebbüs olan Türk Telsiz Telefon Anonim Şirketi'nce başlatılan ve devlete bağlı farklı kurumların yönetiminde devam eden radyo yayınları öncelikle rejimin ve inkılapların yerleştirilmesinde ve ulusun eğitilmesinde önemli bir araç olmuştur.

Genç Türkiye Cumhuriyeti'nin vizyonuyla kurulan ve ülkenin haberleşme, eğitim, kültür ve eğlence gereksinimini karşılamada önemli rol oynayan radyonun, Atatürk'ün desteğiyle başlayan kuruluş çalışmalarının ve ilk yıllarının teknik, içerik, mali yönleriyle ele alındığı bölümde, söz konusu dönem siyasal, ekonomik ve toplumsal boyutlarıyla irdelenmektedir.

¹ Dr. Öğr. Üy., Üsküdar Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo Televizyon Bölümü, e-posta : hale.yaylali@uskudar.edu.tr ORCID iD: 0000-0001-5460-4342

KAYNAKÇA

- Akıllıoğlu, Serpil, Aziz, Aysel, Çolakoğlu, Nuri, Dağlı, Nevzat, Görün, Nurten, Bayık, Hüdayi, Saydamer, Hilkat ve Tanık, Mihriban (1990). TRT Düünden Bugüne Radyo-Televizyon 1927-1990, Ankara: Ajans-Türk Matbaacılık
- Arvas, İbrahim Sena (2018). "Türkiye'nin Radyo ile Tanışması ve Türk Telsiz Telefon Anonim Şirketi", International Journal of Cultural and Social Studies, Vol. 4, Issue 2, ss. 406-428
- Aslan, A. Cevdet (1957). "Telsiz İstasyonları Üzerine", PTT Magazin, Cilt 1, Sayı 11
- Ayhan, Bünyamin (2009). Atatürk ve Basın, Konya: Palet Yayınları
- Aziz, Aysel (2012). Radyo Yayıncılığı, 4. Baskı, Ankara: Nobel Yayıncılık
- Aziz, Aysel (2013). Televizyon ve Radyo Yayıncılığı, 6. Baskı, İstanbul: Hiperlink Yayınları
- Barbier, Frederic, Lavenir Catherine Bertho (2001). Diderot'dan İnternete Medya Tarihi, Kerem Eksen (Çev.), İstanbul: Okyanus Yayınları
- Başboğa, Sevcen (2010). Anadolu Ajansı 1920-1922, Ankara: Anadolu Ajansı Yayınları
- Bengi, Hilmi (2012). "Tarihsel Süreç İçinde Anadolu Ajansı'nın Özgün Kurumsal Yapısı", Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi. S. 50, ss. 299-341.
- Borak, Sadi (1998). Atatürk'ün İstanbul'daki Çalışmaları (1899-16 Mayıs 1919), İstanbul: Kaynak Yayınları
- Cankaya, Özden (2000). "Türkiye'de Radyo Yayıncılığının Öyküsü", İstanbul Radyosu, Anılar, Yaşantılar, Ayhan Dinç, Özden Cankaya, Nail Ekici (Haz.), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Cankaya, Özden (2003). Bir Kitle İletişim Kurumunun Tarihi: TRT 1927-2000, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Çalışlar, İpek (2005) "Türkiye'de Radyo Haberciliğinin Gelişimi", Radyo ve Radyoculuk, Der: Sevda Alankuş, İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları
- Dinç, Ayhan, Cankaya, Özden ve Ekici, Nail (2000). İstanbul Radyosu, Anılar, Yaşantılar. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Duru, Orhan (1982). "Türkiye'de İlk Radyo Yayını ile İlgili Bir Belge", Milliyet Sanat Dergisi, 15 Şubat 1982, İstanbul: Milliyet Yay. ss. 9
- Emiroğlu, Kudret (2001). Gündelik Hayatımızın Tarihi, Ankara: Dost Kitabevi Yayınları
- Gülizar, Jülide (1983). "Türkiye Radyoları", Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, Cilt 10, İstanbul: İletişim Yayınları
- Gülizar, Jülide (2008). Burası Türkiye Radyoları, Ankara: Sinemis Yayınları
- Findley, Carter V. (2011). Modern Türkiye Tarihi, İstanbul: Timaş Yayınları
- Horoz, Taner (2016). "Sesin Yolculuğu Radyo", Bu Toprakların İletişim Tarihi, Ed. Engin Çağlak, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık
- Jeanneney, Jean-Noel (2009). Başlangıcından Günümüze Medya Tarihi, Esra Atuk (Çev.), 3. Baskı, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Kasım, Metin (2014). Radyo Programcılığı, Konya: İpek Ofset.
- Kejanlıoğlu, Beybin D. (2005). "Türkiye'de Radyo ve Televizyon Yayıncılığı Siyaseti", Radyo ve Radyoculuk, Der: Sevda Alankuş, İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları
- Kocabaşoğlu, Uygur (2010). Şirket Telsizinden Devlet Radyosuna, İstanbul: İletişim Yayınları
- Koloğlu, Orhan (1994). Havas-Reuter'den Anadolu Ajansı'na, Ankara: Çağdaş Gazeteciler Derneği Yayınları
- megep.meb.gov.tr, Gazetecilik-Radyo Televizyon Tarihi (2011) "Türkiye'de Radyoculuğun Doğuşu ve Gelişimi": Ankara. http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Radyo%20Televizyon%20Tarihi.pdf, Erişim Tarihi: 10.05.2020
- Özakman, Turgut (1969). Radyo Notları, Ankara: Ayyıldız Matbaası
- Pekman, Cem (2000). "Yüz Yılın Radyosu", İstanbul Radyosu, Anılar, Yaşantılar, Ayhan Dinç, Özden Cankaya, Nail Ekici (Haz.), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları

- Şenol, Cevat (2016). Atatürk'ün Kurduğu Kurumlar, İstanbul: Yılmaz Basım
- Tekeli, Safa (2002). Atatürk ve Anadolu Ajansı, İstanbul: Anadolu Ajansı Yayınları
- Tokgöz, Oya (1972). Türkiye ve Ortadoğu Ülkelerinde Radyo-Televizyon Sistemleri (Mukayeseli Bir Araştırma), Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları
- Yaylalı, Hale (2018). "1927'den Çok Partili Döneme Kadar Türkiye'de Radyo Yayıncılığı", İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi, Cilt 10, Sayı 1, ss. 33-50
- Yazgan, Teoman (2006). Önce Radyo Vardı, İstanbul: Tekin Yayınevi
- Yazıcı, Nesimi (2017). "Atatürk Dönemi kitle İletişimi Üzerine Bazı Değerlendirmeler (1920-1938)", (Türkiye Cumhuriyeti'nin Ekonomik ve Sosyal Tarihi Uluslararası Sempozyumu 26-28 Kasım 2015, İzmir), Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları